

Εισαγωγικά σχόλια στο Συμπόσιο

Ι. Τσιάντης

Τμήμα Ψυχολογικής Παιδιατρικής, Νοσ. Παίδων «ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ»

Στο Συμπόσιο αυτό πρόκειται να συζητήσουμε θέματα αναφορικά με την ψυχοδυναμική κατανόηση του παιδιού, μέσα από την διαδικασία της διαγνωστικής εκτίμησης.

Όπως είναι γνωστό, η διαγνωστική εκτίμηση είναι ένα πολύ σημαντικό θέμα, εφ' όσον το έργο μας είναι να εκτιμήσουμε την ύπαρξη ή όχι της παθολογίας στο παιδί. Από την άλλη μεριά όμως είναι σημαντικό να μπορέσουμε να εκτιμήσουμε το αναπτυξιακό επίπεδο καθώς και το προφίλ της προσωπικότητάς του. Το έργο της διαγνωστικής εκτίμησης δεν είναι δυνατό να περιοριστεί στην επιφανειακή καταγραφή των συμπτωμάτων και του επιπέδου ανάπτυξης του παιδιού. Χρειάζεται η εκτίμηση αυτή να περικλείει και την ψυχοδυναμική κατανόηση των συμπτωμάτων, δηλαδή τη λειτουργική σημασία των συναισθηματικών πλευρών και των κινήτρων της συμπεριφοράς του παιδιού, που περιλαμβάνουν συνειδητές και ασυνείδητες πλευρές. Μια τέτοια κατανόηση βοηθάει στο να αντιληφθούμε από πού μπορεί να πηγάζουν και ποιες μπορεί να είναι οι ρίζες της διαταραχής.

Η ψυχοδυναμική κατανόηση του παιδιού προϋποθέτει γνώση της φυσιολογικής ανάπτυξης του παιδιού. Χρειάζεται επίσης να έχουμε υπόψη ότι κατά την διάρκεια της ανάπτυξης, τα συμπτώματα, οι αναστολές και τα άγχη του παιδιού

μπορεί να έχουν διαφορετική σημασία για κάθε φάση ανάπτυξης. Μπορεί δηλαδή να αποτελούν ενδείξεις ότι υπάρχει μία οργανωμένη παθολογία ή μπορεί να είναι περιοδικές ή και παροδικές εμφανίσεις των συμπτωμάτων για διάφορους λόγους. Έχουμε βέβαια υπόψη μας την έννοια της Διαγνωστικής Εικόνας (*Diagnostic profile*) που επινοήθηκε από την Α. Freud και θα ήθελα να υπενθυμίσω ότι η Α. Freud, γράφοντας για τις διαταραχές της παιδικής ηλικίας, είπε:

«Στα παιδιά ούτε η συμπτωματολογία τους ούτε το τι είναι φυσιολογικό μπορεί να θεωρηθεί σαν αξιόπιστος δείκτης για την εκτίμηση της ψυχικής υγείας ή των διαταραχών της. Επομένως, η εναλλακτική λύση που έχουμε είναι να θεωρήσουμε ότι η δυνατότητα για προοδευτική ανάπτυξη ή η βλάβη αυτής της δυνατότητας, είναι οι πλέον σημαντικοί παράγοντες που μπορούν να προσδιορίσουν τη μελλοντική ψυχική υγεία του. Σύμφωνα με τα παραπάνω, το έργο αυτό που πραγματοποιεί η διαγνωστική εκτίμηση έγκειται στο να προσδιορίσει που, ακριβώς βρίσκεται το παιδί στην αναπτυξιακή κλίμακα, εάν αυτή η θέση είναι εκείνη που αναμένουμε από τη χρονολογική ηλικία του, εάν η ανάπτυξή του είναι καθυστερημένη ή πολύ πρόωρα αναπτυγμένη και σε σχέση με τι. Χρειάζεται επίσης, να προσδιοριστεί μέχρι ποιου σημείου οι παρατηρημένες εσωτερικές και εξωτερικές συνθήκες παραβλάπτουν τις διαδικασίες της μελλοντικής ανάπτυ-

ξης». (A. Freud, 1962, σελ. 150)¹.

Είναι αυτονόητο ότι, στη διαδικασία της διαγνωστικής εκτίμησης, χρειάζεται να λάβουμε υπόψη όχι μόνο τον εσωτερικό κόσμο του παιδιού, αλλά και τους εξωτερικούς παράγοντες και εδώ συμπεριλαμβάνονται οι γονείς του παιδιού και η οργάνωση του δικού τους εσωτερικού κόσμου καθώς και πώς τα πράγματα έχουν εξελιχθεί στην οικογένεια από τη στιγμή που γεννήθηκε το παιδί. Επίσης πρέπει να λάβουμε υπόψη και το κοινωνικό περιβάλλον όπου ζει το παιδί και την επίδραση που αυτό ασκεί στο παιδί. Για παράδειγμα, ξέρουμε ότι οι έφηβοι είναι πολύ ευαίσθητοι στα κοινωνικά φαινόμενα.

Με την ψυχοδυναμική κατανόηση του παιδιού επιδιώκονται επίσης και τα εξής.

Η εκτίμηση της δυνατότητας του παιδιού για το αν μπορεί να κάνει ή όχι χρήση συστηματικής θεραπείας.

Να δοθεί η δυνατότητα στο θεραπευτή να διευκολύνει το παιδί για να ξεκινήσει μέσα του μια διαδικασία, που θα ευοδώσει τη συστηματική συνέχιση της βοήθειας, αν αυτή χρειάζεται. Αυτό προϋποθέτει την ικανότητα του θεραπευτή να μπορεί να συναντηθεί και να επικοινωνήσει με το παιδί με ουσιαστικό τρόπο.

Μεγάλη σημασία για να πραγματοποιηθεί με επιτυχία η διαγνωστική εκτίμηση του παιδιού έχει και η δυνατότητα του θεραπευτή να μπορεί να παρατηρεί τα δικά του αντιμεταβιθαστικά συναισθήματα. Με άλλα λόγια, να μπορεί να παρατηρεί ποια μπορεί να είναι η επίδραση του παιδιού πάνω του και ποια συμπεράσματα μπορούν να διατυπωθούν από αυτό σε σχέση με την εκτίμηση της ύπαρξης ή όχι παθολογίας στο παιδί. Το τελευταίο προϋποθέτει, βέβαια, την προσωπική ανάλυση αυτού που κάνει τη διαγνωστική εκτίμηση. Χρειάζεται επίσης να έχουμε υπόψη ότι με την διαδικασία της διαγνωστικής εκτίμησης, κινητοποιούνται και θεραπευτικές διαδικασίες. Η έννοια της θεραπευτικής συνέντευξης (Therapeutic consultation) του Winnicott, είναι σχετική με αυτό το θέμα. Είναι επίσης δυνατόν να χρησιμοποιηθεί η διαγνωστική εκτίμηση και η ψυχοδυναμική κατανόηση του παιδιού για να εξεταστούν οι δυνατότητες για αλλαγή του, μέσα από τη διευκόλυνση που παρέχεται στο παιδί από το θεραπευτικό πλαίσιο και τη σχέση με αυτόν που βλέπει το παιδί. Ποτέ βέβαια δεν μπορεί να είμαστε σίγουροι ότι η ψυχοδυναμική μας κατανόηση και η εκτίμηση είναι επαρκείς. Μόνο το πέρασμα του χρόνου μπορεί να επιβεβαιώσει.

¹. Freud Anna. Assessment of childhood disturbances. *The Psychoanalytic Study of the Child*, 1962, 17.